

Naslovnica » Kategorija » Feminizam u patrijarhatu i militarizmu

Feminizam u patrijarhatu i militarizmu

PETRA OREŠKOVIĆ 17. LISTOPADA 2025.

IZDOJENO, SVIJET

"Proterajmo rat iz istorije i naših života" prosvjed žena u crnom zbog zločina u Gazi, 17. septembra 2025. (Foto: ŽuC)

Činjenica da žene mogu biti odgovorne i za najstrašnije ratne zločine, kao što je to bio slučaj s Biljanom Plavšić u Bosni, ruši iluziju da bi svijet automatski bio bolji kad bi njime upravljale žene. No, možda je ključno pitanje – kakav bi svijet bio da njime upravljaju feministkinje? Bi li u svijetu bez patrijarhata i dalje bilo rata? O feminizmu, patrijarhatu i militarizmu za *H-Alter* govore Nela Porobić Isaković koja se godinama radi na pitanjima feminističke političke ekonomije i Emina Bužinkić iz Instituta za razvoj i međunarodne odnose te Inicijative za slobodnu Palestinu.

Ove dvije feministkinje već godinama promišljaju odnos između feminizma, patrijarhata, kapitalizma i rata.

„Ne mislim da bi svijet automatski bio bolji kad bi njime upravljale žene, takva glorifikacija žena nam ne pomaže. Ne možemo esencijalizirati žene, kao da smo mi

po prirodi empatičnije ili moralnije. Dovoljno je pogledati oko sebe, i lokalno i globalno, da vidimo da to jednostavno nije istina. Ali ono što je važno jest da žene, iskustveno, u sustav donose nešto drugačije jer živimo stvarnosti koje su trenutno potpuno nevidljive u lokalnim, regionalnim i globalnim politikama. Zato je važno ne samo da nas ima više nego do sada, nego da se naše iskustvo uzme ozbiljno kao politička kategorija", naglašava **Nela Porobić Isaković**.

Dodaje kako "temelj feminizma nije samo borba za žensku jednakost, nego borba protiv svih oblika opresije", a dok svijet gleda nove i stare ratove, od Ukrajine i Gaze do Konga i Sudana, feminističke analize uporno podsjećaju da rat nije samo teritorijalni sukob, već sustav koji održava rodne, klasne i rasne hijerarhije.

Nela Porobić Isaković

"Imaginarno društvo kojim upravljaju feministkinje moralo bi aktivno urušavati sve oblike opresija, uključujući patrijarhat, ne samo deklarativno kroz zakone, nego stvarno, kroz institucije i prakse koje ga provode". Zato feministički svijet mnogi nazivaju nemogućim, ali Isaković Porobić smatra da je mnogo teže prihvatiti sadašnji – kapitalistički, militarizirani, patrijarhalni – kao jedini mogući.

Feminističko djelovanje, dodaje, počinje priznanjem da smo svi odgojeni unutar patrijarhalnog kapitalističkog sustava koji duboko oblikuje način na koji mislimo i djelujemo. "Mi internaliziramo i patrijarhat i kapitalizam. Zato feminističke institucije – u imaginarnom svijetu – ako su dosljedne feminističkoj praksi, moraju biti spremne urušavati i vlastite pozicije moći", ističe ova aktivistkinja i istraživačica.

Unutar feminizma ne postoji jedinstven pogled na svijet i to je, slažu se obje sugovornice, njegova vrijednost i tenzija. "Vrlo je važno da se ne libimo rasprava i rastvaranja naših neslaganja", ističe **Emina Bužinkić**.

Emina Bužinkić

Kao što je u Hrvatskoj 1992. došlo do raskola na feminističkoj sceni između onih koje su se zalagale za suradnju sa srpskim

feministkinjama i onih koje su bile za prekidanje bilo kakvih odnosa s feministkinjama sa zaraćene strane, tako je u Ukrajini 2021. došlo do raskola između onih koje podržavaju ratnu mobilizaciju kao feminističku participaciju i onih koje je odbacuju kao reprodukciju militarizma i patrijarhata, pri čemu obje strane tvrde da se bore za žensku autonomiju i slobodu, no u potpuno različitim okvirima.

Porobić Isaković sebe vidi u antikapitalističkim, antimilitarističkim i socijalističkim grupama. Također, jasno razlikuje pacifizam od antimilitarizma, iako se ta dva pojma često koriste kao istoznačnice. "Ja nisam pacifistkinja, nego antimilitaristkinja. To znači da uvijek tražim rješenje koje neće uključiti bilo kakvu podršku ili oslanjanje na vojno industrijski kompleks, što nužno nije isto što i potpuni otklon od upotrebe nasilja. Smatram da je spašavanje golog života jedna stvar, a sasvim druga je vođenje politike koja održava ratne i kapitalističke strukture."

Stoga u pomoći Ukrajini ne vidi solidarnost, već smišljenu geopolitiku. "Solidarnost nije trgovina oružjem već solidarnost podrazumijeva da shvaćamo da živimo u sistemu koji koristi ratove kako bi otvorio nova tržišta i ostvario dobit".

Trenutno živimo millitarizaciju. Svijet tvrdi da se mir može uspostaviti samo oružjem. Ali koga naoružavamo i kako, dio je geopolitičkih previranja. Unutar feminističkih krugova stavovi nisu uniformni. "Ako pogledate Gazu, Kongo, Sudan, Jemen, tu nema zahtjeva niti diskusija u feminističkim krugovima za vojnom podrškom. Taj zahtjev da i feministkinje budu 'pro-naoružavanje' postoji samo u kontekstu Ukrajine. To ne mogu razumjeti drugačije nego kroz rasističku optiku."

Porobić Isaković naglašava da feministička pozicija ne mora biti uniformna: „Ako netko želi da se šalje oružje, to je njegov izbor. Ali imamo pravo na antimilitarističku poziciju. Štaviše, mislim da je u današnjem svijetu militarizacije feministička, antimilitaristička pozicija neizmjereno važna.“

Uostalom, dodaje, od muškaraca se nikad ne traži da budu složni, samo se od feministkinja očekuje jedinstvo mišljenja, kao da inače nisu legitimne.

Rat i militarizam, kaže Porobić Isaković, nisu muškog roda, nego orodnjeni fenomeni koji pogađa sve, ali na različite načine. "Rat je društvena struktura koja reproducira patrijarhat. U njemu su muškarci ti koji moraju ginuti za naciju, a žene rađati za naciju." Tezu o orodnjenom ratu podupire i Bužinkić koja o njemu govori iz pozicije genocida u Palestini.

“ *U Egiptu postoje islamske teologinje koje su feministkinje, one mijenjaju odnose moći unutar islama i njegovih institucija. Ali zapadni, kolonijalni feminizam to ne priznaje*

“Orodnjeno nasilje se prema muškarcima događa na način da se muškarce demaskulini zira, da ih se stavlja u podređenu poziciju, da ih se feminizira oduzimanjem ne samo njihove tradicionalne muške uloge, nego generalno njihovog maskuliniteta kroz različite oblike ponižavanja i maltretiranja”.

“ *Kolonijalni feminizam je pomagao opravdati američke vojne intervencije u Afganistanu i Iraku, kumovao destabilizaciji Sirije i Turske, i pratio svaki pokušaj imperijalne ekspanzije pod krinkom ‘oslobađanja žena*

Primjerice, dokumentacija iz izraelskih zatvora govori o različitim oblicima mučenja u kojima muškarci nemaju pravo ni obraniti se, ne mogu koristiti svoje tijelo. Njihovo tijelo je zapravo podređeno nečijem sadizmu. Istovremeno, to orodnjeno nasilje gledamo na ženama. "S jedne strane ih se zlostavlja na *check pointima* gdje trpe dodire, pretrage, skidanja, pretraživanja, kontinuirano pipanje i istraživanje njihovog tijela. Jedno istraživanje koje sam nedavno čitala govori o slučaju oca koji, ucijenjen, dovodi svoje kćeri u šator na *check pointu* gdje ih izraelski vojnici siluju, sve da bi zadržali mali komad zemlje koji ih hrani ili dobili priliku da pređu *check point.*"

Palestinske žene govore i o drugom obliku nasilja. To je nasilje palestinskog patrijarhata, koji je žensku ulogu u Drugoj intifadi posve minoritizirao.

Kao glavne strukture iz kojih proizlaze mnoge društvene problematike, Porobić Isaković detektira kapitalizam, militarizam, patrijarhat, kolonijalizam, odnosno neokolonijalizam, imperializam i rasizam.

Prema Bužinkić, kada govorimo o suvremenim oblicima patrijarhata i rodne neravnopravnosti, ne smijemo zaboraviti povijesni kontekst kolonijalizma koji ih je oblikovao.

“Prije kolonijalnih intervencija, odnosi između muškaraca i žena u mnogim su društvima izgledali bitno drugačije”, kaže. “Kolonijalizam je bio taj koji je te odnose promijenio i uveo podjele moći koje danas prepoznajemo kao tipizirane rodne. Model rodnih odnosa kakav danas postoji zapravo je proizvod kapitalizma i njegovog kolonijalnih nasljeđa.”

Taj uvid, objašnjava, posebno je važan u razumijevanju pojma kolonijalnog feminizma, zapadnjačkog diskursa koji, iako se često poziva na žensko oslobođenje, u praksi nameće vlastite norme i definicije emancipacije.

“Mnogo sam radila sa ženama iz Afganistana, Irana, Indije, s globalnog juga, koje su vrlo jasno analizirale što se događa kad bijeli feminizam uđe u društva u kojima žene vode svoje specifične borbe”, priča.

“Primjerice, u Egiptu postoje islamske teologinje koje su feministkinje, one mijenjaju odnose moći unutar islama i njegovih institucija. Ali zapadni, kolonijalni feminizam to ne priznaje. On ne vidi feministkinju ako ona nosi hidžab”, kaže Bužinkić. “Takav feminizam smatra da se ženu s hidžabom mora ‘osloboditi’ muške represije, a ne vidi da i zahtjev da skine hidžab može biti oblik iste te represije. To nije oslobođenje, to je prekid i razdor globalnog sestrinstva”.

Upravo u tom razilaženju, ističe, vidi se paradoks ideje “univerzalnog” feminizma koji ne priznaje različitost iskustava, religija i kultura. “Što znači imati globalno

sestrinstvo ako ono priznaje samo jedan model žene, jedan tip borbe, jednu formu slobode?" pita Bužinkić.

Zato kolonijalni feminizam ne vidi samo kao ideološki, nego i kao geopolitički instrument, alat koji je, kaže, uvijek bio desna ruka imperijalizmu. "Kolonijalni feminizam je pomagao opravdati američke vojne intervencije u Afganistanu i Iraku, kumovao destabilizaciji Sirije i Turske, i pratio svaki pokušaj imperijalne ekspanzije pod krinkom 'oslobađanja žena'", kaže Bužinkić. "Zato mora pasti zajedno s imperijalizmom."

Da se vratimo na pitanje s početka, bi li svijet bio bolji da njime upravljaju feministkinje? Odgovor vjerojatno ne postoji u jednostavnom „da“ ili „ne“. Feminističke analize ne nude utopiju, nego poziv na stalno preispitivanje. Jer kao što nas povijest uči, ni jedna ideologija, ni „-izam“ ni „-acija“, ne spašava sama po sebi. Na kraju, sve se svodi na to koliko smo sposobni i spremni vidjeti vlastite privilegije, razgraditi moć koja nas oblikuje i biti samokritični, pa i prema vlastitim pokretima.

Članak je dio projekta *Rat je muškog roda – višedimenzionalna uloga žena u ratovima 90-ih*, a objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti.

Dosad objavljeno u okviru serijala:

[Zločin protiv čovječnosti ili uvreda časti](#)

[Mi, djeca iz poslijeratne generacije](#)

feminizam Izrael kapitalizam militarizam Palestina rat ratni zločini Rusija
suočavanje s prošlošću Ukrajina

“ *Solidarnost nije trgovina oružjem već solidarnost podrazumijeva da shvaćamo da živimo u sistemu koji koristi ratove kako bi otvorio nova tržišta i ostvario dobit*